

**Oleksandr PRYN,
Marina PRYN**

**CORRESPONDENCE IN THE SCIENTIFIC COMMUNITY:
THREE LETTERS FROM OLEXANDR YAKUBSKY TO PETRO KURINNY**

Epistolary heritage of scientists is an important source for studying of the history of scientific activity, everyday life, personal relationships, etc., and its analysis and comparison with already known evidences open new unknown pages of history. When studying the history of museology and monument protection activity in USSR in 1920–1930s epistolary heritage of scientists-researchers allow us to trace events and to establish facts unknown before.

In Scientific archive of IA of NAS of Ukraine large amount of epistolary heritage of scholars-archaeologists is preserved. In particular, at the personal collection of Petro Kurinnyi (f. 10) three letters from Oleksandr Yakubskiy to Petro Kurinnyi are stored. Chronologically, they were sent in the period from September 12, 1924 to September 4, 1930.

Kurinnyi Petro Petrovych (01.05.1894–25.10.1972) – historian, archaeologist, museologist, organizer of museum and monument preservation activity. From 1924 – director of the Museum of worship and daily life, after the creation in 1926 of the State Historical and Cultural Reserve – director of All-Ukrainian museum town (1926–1932). At the same time, since 1924 – actual member of All-Ukrainian Archaeological Committee (hereinafter – VUAK), from 1929 – scientific secretary of VUAK [Білокінь, 1998, с. 170–172].

At the first letter (Document 1), dated to September 12, 1924 O. Yakubskiy refers to P. Kurinnyi regarding to the further fate of iconostasis of Orthodox University Church of St. Volodymyr, which was located in southern part of building of former University of St. Volodymyr. In 1923 iconostasis of the church was dismantled and church property was taken away. O. Yakubskiy asked P. Kurinnyi to

begin immediately transferring of church property from the Institute to Lavra Museum [HA IA HAHY, ф. 10, спр. K-52, арк. 1–13в.] (Fig. 1).

Рис. 1. Підпис Олександра Якубського
Fig. 1. Olexandr Yakubsky's signature

P. Kurinnyi's and O. Yakubskiy's activity in 1929 was closely connected with Donbas region – namely, with active promoting of Stalino district museum of local history and conducting of protection of historical heritage in this district. At the second letter (Document 2), dated to October 3, 1929 O. Yakubskiy put a number of important issues, for example, he described ill condition of Stalino district museum of local history [HA IA HAHY, ф. 10, спр. K-52, арк. 2–3].

Stalino museum had no any impetus for development, besides the decree of local government about opening (Fig. 2). Industrial town Stalino in 1920s – beginning of 1930s had no infrastructure network of education and culture institutions, such as, for example, in first provincial center of region – Luganske, which had well-developed educational and museum network and professional experts. It was the lack of qualified personnel in the educational, cultural and scientific fields in Stalino. So it was decided to support Donbas by scientific, trade union and educational institutions of Kyiv region. This initiative was also endorsed by All-Ukrainian Academy of Sciences (hereinafter – VUAN). The main load in the aid with development of museum network and professional training of specialists was assigned to State Historical and Cultural Reserve "All-Ukrainian museum town"

(hereinafter - VMG) and VUAK. P. Kurinnyi, who occupied senior positions in the reserve and board, became coordinator from VUAN in assistance to Donbas [НА ІА НАНУ, ф. ВУАК, спр. 294а].

Development of industry in eastern Ukraine and particularly in Donetsk province, has attracted more and more attention to this region. At the same time backwardness of Stalino district at cultural sphere became apparent. VUAN initiated cultural patronage of public of Kyiv over Stalino [Принь, 2014, с. 161–163].

In June 10, 1929 for the implementation of cultural patronage P. Kurinnyi – director of All-Ukrainian Museum Town was sent by its scientific board to Stalino [НА ІА НАНУ, ф. ВУАК, спр. 294а, арк. 4]. VMG took care on the issues of the virtual absence of active local museum in Stalino. Its main objective in the case of patronage aid to Stalino region was to organize regular work of the regional museum, which could carry out full research activity.

It's became clear from the content of second letter that O. Yakubskyi became head of the Museum at the beginning of August 1929. He concerned about its fate, room, exposition, exhibitions and qualified staff for the newly established institution.

The most urgent issue to solve in the cultural life of Stalino region, including the museum activity, was a personnel shortage. To settle this, VUAN planned long-time trips of its employees to Stalino for practical and methodical assistance. Decision to sent skilled professionals to work at cultural institutions of Stalino was taken as an effective method [НА ІА НАНУ, ф. ВУАК, спр. 294а, арк. 6]. Realization of patronage of VUAN over Stalino region caused, as we consider, appearance of O. Yakubskyi and after him – L. Mulyavka at the leading positions in Stalino museum.

In addition to personal matters, O. Yakubskyi asked P. Kurinnyi within the program of aid from VUAN to assist with provision of suitable room for Stalino museum. He also recalled about organization of temporary exhibition of the finds from VMG and asked to postpone defense of his scientific work at later date.

Aside from museum work O. Yakubskyi also concerned by scientific researches of the territory of district: he said that the planned expedition could not begins due to a lack of funds. But the same archive data suggest that Ethnographic-archaeological expedition lasted in 15–23 November 1929 on the base of archaeological excavation permit № 370. During the expedition such villages were explored: Zemlyanky and Yasynivka, Ovdiiivka district; Amvrosiyivka, Biloyarivka and Uspenka Amvrosiivka district. Obtained finds complemented greatly collections of Stalino district museum of local history [Усачук, Колесник, 2012, с. 7–9; Принь, 2014, с. 147].

So, based on comparison of the data from this letter and report we could argue that O. Yakubskyi worked in Stalino museum from the beginning (3) in August 1929 and till the middle of March 1930 [НА ІА НАНУ, ф. ВУАК, спр. 327/6, арк. 1].

Рис. 2. Штемпель Сталінського округового музею краєзнавства. 1929 р.

Fig. 2. A stamp of Stalin regional Museum of local history. 1929

3 X. 1929.
Священ.
Вельмишановний? 2 ліній, 62.
Музей.
Пієр Петрович!
Все я мав надію на потайку
мистецтва прийхати до Лаври, зами-
стити свою роботу (проектуючу) і на
остаточку оформити згідно відділу
Курятів, але обставини складлися
так, що до потайку зими прийхати
мені не доведеться.
Ці два місяці, що я вже в Сіваї-
колу, нічим цілком не скомпану-
вавши та переєксплуатував музей.
Ні експедиції на Лавру, ні

Рис. 3. Фрагмент листа Олександра Якубського Петру Курінному. 1929 р.

Fig. 3. A fragment of the letter from Olexandr Yakubsky to Petro Kurinny. 1929

P. Kurinnyi traveled to Stalino for personal acquaintance with general situation. Reporting about the implementation of patronage over Stalino region by VUAK, academician A. Novytskyi noted that in 1929 scientific secretary of VUAK P. Kurinnyi went to Stalino region, where he gave to employees of Stalino region appropriate reports and information about the activity of VUAK in the fields of archeology and arts. In addition, VUAK annually carried out archaeological and artistic researches in Donbas [HA IA HAHY, ф. ВУАК, спр. 294а, арк. 18].

At his third letter (Document 3) O. Yakubskyi concerned with two questions: first, the fate of manuscript of his dissertation "Євр[ейське] кряжове начення", which he left to Maria Oleksiivna [Nowicka] and, second, the conversation with Stephan Andriyovych Taranushenko about Chernobyl orenkoydesh from Novograd-Volynskyi, conditions of its preservation and further fate [HA IA HAHY, ф. 10, спр. К-52, арк. 4–53в.] (Fig. 3).

Thus, a small number of preserved correspondence between O. Yakubskyi and P. Kurinnyi combined with other archival sources allow the researchers to complement history of the formation of Stalino district museum of local history, to determine the period of O. Yakubskyi's work in the museum and to expand our impression about creative relations between scholars of the end of 1920s – beginning of 1930s.

Appendix *

Document 1 12/IX 24

Вельмишановний
м. Куринний!

Ви знаєте, що в минулому році було знято в Інстит[уті] Нар[одної] Освіти іконостас
бувшої університетської церкви. Крім того є в нас усяке це церковне майно – різь, чаши то що.
Мені переказували, що Лаврський музей, що під Вашим завідуванням, має намір забрати це все
до себе. Сповідую Вас, що ми стоїмо перед необхідністю як мога швидче позбутися всіх цих
речей, бо вони займають в нас потрібну аудиторію. Як що Ви маєте змогу й потребу це все
забрати, прошу негайно (в суботу, 13го) повідомити й розпочати вивозку майна.

З товар.[иським] привітанням

[підпис]

О. Якубський

* Подається мовою оригіналу, орфографія та пунктуація збережені.

Document 2

3.X.1929

Сталіне

2 лінія, 62. Музей

Вельмишановний

Петре Петровичу!

Все я мав надію на початку листопаду приїхати до Лаври, захистити свою роботу (промоційну)* та остаточно оформити задачу Відділу Культів, але обставини складаються так, що до початку зими приїхати мені не доведеться.

Ці два місяці, що я вже в Сталіному, пішли цілком на систематизацію та переекспозицію Музею.

Ні експедиції на периферію, ні розкопів досі неможна було розпочати через брак грошей. Лише цими днями має бути затверджений новий кошторис, можна буде почати цю роботу і, як що погода простойть ще, то ще цього року покопаюся трохи.

З музейним приміщенням справа стоїть безнадійно погано. Той будинок (був.[шого] інж.[енера] Свицина), що за нього ви казали звільнився, але Наросвіта не захтіла взяти його, мотивуючи це тим, що нема коштів для найму потрібної для обслуговування такого будинку кількості служників.

Ішого такого будинку наросвіта теж зараз не дає. Таким чином Музей мусить ще цей рік тулитися в цілком невідповідному приміщенні.

Добре було б, як би Ви, в порядку шефства, натиснули на тутешню наросвіту, тим більше, що коли Ви здійснисте обіцянку й пришлете матеріяли для тимчасової виставки, то ніде буде їх показувати. До речі, коли приблизно може прийти до нас ця виставка? Мені належало б знати це заздалегідь, щоб приготувати хоч трохи меблів.

Скільки вітрин і яких розмірів (орієнтировочно) вона потребуватиме? Разом із виставкою треба прислати хоч одного наглядча, бо тутешній персонал критики не витримує.

У мене до Вас персонального порядку прохання: в зв'язку із неможливістю для мене виїхати зараз до Києва на захист промоу[ційної]. роботи – відкладіть його на грудень місяць. Цими днями я вишлю Вам тези роботи й список фотографій, що їх треба замовити.

В якому стані зараз Відділ Культів, хто ним завідує? Які персональні зміни в складі Наукової Колегії? З ласки Вашої, передайте всій Колегії та й взагалі всім співробітникам Городка моє привітання. Буду дуже Вам вдячний, як що відповісте на ті питання, що я їх ставлю.

Готовий до послуг

[підпис]

Ол. Якубск

Document 3

4.IX.1930

Вельмишановний

Петре Петровичу!

У мене залишилося вражіння, ніби ми з Вами уговорились, що восени друкуватиметься у збірникові дослідників Лаври моя робота "Євр.[ейське] кряжове начення". Принаймні я залишив Марії Олексіївні [Новицькій]* один примірник для друку. Як же зараз стоїть справа? Друкуватимете Ви мою роботу чи ні? Як що для Вас це з яких будь міркувань незручно, то

* Промоційна наукова робота – публічний захист докторської дисертаційної роботи. Встановлений порядок захисту дисертації.

* Новицька Марія Олексіївна (31.VIII.1896, Москва – 12.XII.1965, Київ) – мистецтвознавець, музейник, археолог. Дочка академіка Олексі Новицького. У 1924–1933 рр. працювала завідуючою відділом шиття (тканин і шиття, фонду шиття) у Всеукраїнському музейному городку [Студенець, 2004; 2005].

повідомте мене, аби я підшукав іншого видавця, бо закладати роботу на третій рік навряд чи доцільно.

*П.[Стефан] А.[Андрійович] Таранушенко** питає у мене за чорнобильський оренкойдеш*.

Справа така: шафа стояла в синагозі, різблені частини були на горищі. Взято все але фотографії не можна було зробити бо кому ж, орен. койдеш не був зібраний. Проте гадаю, що зобразити його діяком можливо; як що чого бракує, то дрібниць.

Не відмовте ж повідомити за друкування книжки, – як не можете написати самі, доручить Марії Олекс.[іївні] [Новицькій], або кому іншому.

Всього найкращого. Всіх членів Колегії вітаю [підпис] Ол. Якубс.

ЛІТЕРАТУРА

Білокінь С.

- 1998 Курінний Петро Петрович // Вчені Інституту історії України: Біобібліографічний довідник. – К. – С. 170–172.

Коган Л.Г., Ваховський В.С.

- 2005 Новоград-Волинський у 1920-х роках // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми. – Житомир. – Т. 33. – С. 250–260.

Коган Л.

З історії єврейської громади м. Новограда-Волинського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://istvolyn.info/index2.php?option=com_content&task=emailform&id=1882&itemid=99999999.

НА ІА НАНУ

Ф. ВУАК. – Спр. 294а. – 30 арк.

Ф. ВУАК. – Спр. 327/6. – 3 арк.

Ф. 10 (особовий фонд Петра Курінного). – Спр. К-52. – 5 арк.

Принь М.О.

- 2014 До історії музейної справи в Сталінській окрузі в 1920-х – на початку 1930-х років // Праці Центру пам'яткознавства. – К. – Вип. 26. – С. 157–165.

Принь О.В.

- 2014 Шляхи формування та склад археологічних колекцій окружних музеїв східних округ Української СРР у 20-ті – на початку 30-х років ХХ ст. // Праці Центру пам'яткознавства. – К. – Вип. 25 – С. 139–151.

Студенець Н. В.

- 2004 Марія Новицька – дослідниця художньої тканини // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – № 3. – С. 143–148.
- 2005 Марія Новицька. Життєвий шлях і наукова діяльність // Студії мистецтвознавчі. – К. – Ч. 3(11). – С. 103–104.

Усачук А. Н., Колесник А. В.

- 2012 Виктор Михайлович Евсеев: начало // Літопис Донбасу. – Донецьк. – № 20. – С. 4–25.

* Таранушенко Стефан Андрійович (09(21).XII. 1889, Лебедин – 13.X.1976, Київ) – мистецтвознавець, музейник, пам'яткоохоронець. У 1922–1933 рр. очолював Музей українського мистецтва у Харкові.

* Оренкойдеш – діалектизм, традиційно Арон-а-Кодеш (אָרֹן־אָ קאָדעש) Святий ковчег – шафа для зберігання сувій Тори у синагозі. Чорнобильська синагога була побудована близько 1870 р. Її відвідували так звані чорнобильські хасиди – прихильники династії святих рабинів Тверських з містечка Чорнобиль (звідси походить назва синагоги). Називалася також “Чернобилер клойз” (клойз – молитовний будинок у хасидів) та “Бес-Медреш”, або “Бет-Гамідраш” (будинок молитви й навчання). У 1929 р. Чорнобильська синагога була закрита. У 1930-х рр. у цьому будинку знаходився комсомольський клуб [Коган, Ваховський, 2005; Коган].

**Олександр ПРИНЬ,
Марина ПРИНЬ**

**ЛИСТУВАННЯ У НАУКОВОМУ СПІВТОВАРИСТВІ:
ТРИ ЛИСТИ ОЛЕКСАНДРА ЯКУБСЬКОГО ДО ПЕТРА КУРІННОГО**

Епістолярна спадщина науковців є важливим джерелом для дослідження історії науки, повсякдення, міжособистісних зв'язків тощо. Її аналіз та порівняння із вже відомими фактами відкриває нові невідомі сторінки історії. При вивченні історії музейної справи та пам'яткоохоронної роботи УСРР у 1920–1930-х рр. епістолярна спадщина вчених-дослідників дозволяє простежувати події та виявляти нові факти. У Науковому архіві ІА НАН України зберігається значний масив епістолярної спадщини науковців-археологів. Зокрема в особовому фонді Петра Курінного зберігаються три листи Олександра Якубського до Петра Курінного. Хронологічно вони надіслані у проміжок часу від 12 вересня 1924 р. до 4 вересня 1930 р. У запропонованій статті зроблено аналіз інформації, яка міститься у цих листах. У поєднанні з іншими архівними джерелами це дозволило з'ясувати окремі питання становлення та розвитку І Сталінського окружного музею краєзнавства у період кінця 1920-х – початку 1930-х рр.